

GENERALITAT DE CATALUNYA

PRESIDÈNCIA

COMISSARIAT DE PROPAGANDA

Avinguda 14 d'Abril, 442 bis : BARCELONA : Telèfon 82215

COMUNICAT DE PREMSA

ESPERANTO ELDONO.

№. 24.

Barcelona, 16/X, 1937.

LA MARTIROJ DE ASTURIO

LA GERMANAJ KAJ ITALAJ PILOTOJ DAŬRIGAS EN ASTURIO SIAN BARBARECON DE GUERNICA

Dolores Ibarruri (Pasionaria),
Deputatino de Asturio.

La tuta faŝista preso klopodas senkomenterie prezenti la lastajn en Asturio kaŭzitaĵajn krimojn de italaj kaj germanaj pilotoj, kiel faritajn de asturiaj ministoj defendatajn sian hejmolandon. Post la barbara detruo de Guernica, oni klopodis ŝajnigi al la mondo, ke la respublikanaj trupoj estas en stato plenumi tiujn hontajn agojn, sed de post la eksterordinara indigno kaj flamaĵoj protestoj de la tuta civilizita mondo, ŝajnis ke en servo de Franco estanta faŝista aviado ĉesos sian barbaran detruon de urboj.

Hodiaŭ tamen, koncerne sian maltaŭgecon kaj senpotecon kontraŭ la senhoma heroeo de asturiaj soldatoj, ilia sadismo denove revekis. Ili revenas hodiaŭ denove al la sama rimedo, kiu prenis al ili en Basklando tiel "grandegan" rezulton; ili planite bombardas kaj detruas urbojn kaj vilaĝojn, en kiu troviĝas nenia milita objekto, kaj nur estas enloĝanta de civila loĝantaro, virinoj, infanoj kaj gejunuloj.

Antaŭ kelkaj tagoj troviĝis ankoraŭ Cangas de Onis kilometrojn malantaŭ la lasta linio, kiam la germanaj kaj italaj flugmaŝinoj kovris la malgrandan senŝirman kaj sendefendan urbon kun proksimume 400 bomboj pro kio rezultis la plena detruo, kaj post la uzado de granda kvanto de brulbomboj, tiujn de 250 Kg., la iom florita urbeto prezentas hodiaŭ la fumantan ruinsterkamason, en plena vortsignifo.

Kaj en sia cinismo, same kiel la murdisto forkuras el la loko de sia krimo, la faŝismo ankaŭ sekvas la ŝmon kaj la detruigon de pacaĵaj vilaĝoj kaj urboj en ariergardokulpigas la respublikanan armeon. Same kiel la krimulo klopodas forigi la signojn de sia ago, tiel la internacia faŝismo klopodas forigi kaj gardi sub tiuj senhomaj kruelaĵoj sian senkulon; kruelaĵoj kiuj sole kaj nure povas rompila grandiozan kaj heroan kontraŭstaron de asturianoj. Oni forgesas en la faŝista gazetaro, koncerne iliajn mensogajn komunikojn, nur ion prikalkuli, ke la respublikana armeo konsistas de filoj el la popolo, al kiuj ilia hejmurboj estas sanktaj, kies pli granda doloro estas, ke ĉiuj tiuj vilaĝoj kaj urboj, kiam ili denove estos rekonkeritaj, de la faŝistaj hordoj

Nº. 24.

povos esti detruitaj.

La ĉefa komandanto de militfortoj en Nordo, sendis telegramon al la ministro de Defendo rilate la detruon de Cangas de Onis:

...."Tiu armeo decidas nur dum siaj retiroj detruiri nur tion, kio havas ian militistan valoron. Estas konvene, ke la mondo sciu la veron."

Germanoj kaj italoj estas tute indiforentaj kiam koncernas detruon de tio, kio ne estas ilia - kaj neniam estos! Germanoj kaj italoj ebrigas sin kun sango hispana, detruas la hispanan heredaĵon, kiu apartenas al hispana popolo - kaj ĉiam apartenos, la heredaĵo, kiu estas ĝia historio kaj tradicio!

Estas konvene ke la mondo sciu la veron !

ASTURIO LUKTAS KONTRAŬ GRANDA FORTSUPereco DE ITALAJ SOLDATOJ - KIO TOLEDO ESTIS POR LA RIBELULOJ, TIO ESTAS ASTURIO POR HISPANA RESPUBLIKO.....

GERZON KREVELD PRI ASTURIO.

La konata nederlanda ĵurnalisto Gerzon Kreveld, disponigis al ni sian artikolon pri Asturio, verkitan por sia ĵurnalo en Amsterdamo.

La falo de Bilbao estis decida por Santander. Tiu de Santander por Asturio. Sen kunligo de restode la lojala Hispanujo, nek per tero kaj nek per akvo, Asturio estas elliverata al kvin potencaj faŝistaj kolonoj, motorigitaj kaj antaŭeiritaj de mont - kaj pezarteleroj, per tankoj kaj flugmaŝinoj, kiuj per senkontraŭstara premo atakas je ok frontoj.

Ok frontoj, sur peco de tero, de ne cent kilometroj longa kaj larĝa. Ĉe unu flankoregule deŝanĝitaj de fajra linio trupoj, bone nutritaj kaj metitaj en batalon post kiam la flugmaŝinoj kaj aŭtomataj armiloj rompis la malamikan kontraŭstaron; ĉe alia flanko la ministoj kaŝitaj en siaj montoj, nesufiĉe nutritaj, kun manko de armiloj kaj sendefendaj kontraŭ aerbombardoj. Pli facile la faŝistoj ne povas ja plu havi.

Venke ili elmarŝis Santander, laŭlonge de marbordo - sepdek kilometrojn longa, sen renkonti kontraŭstaron. La granda parto de Basko- Santander'aj trupoj estis ĉirkaŭitaj kaj vivis laŭ graco de ribeluloj; la resto en norda forkuro retiris sin inter la asturiaj limoj. Jus, pli ol sepdek kilometroj, ion antaŭ la haveno de Lianes, povis kolonelo Prada, ĉefo de Asturia armeo siajn trupojn sufiĉe organizi por meti ilin en la batalon kontraŭ la faŝista infanterio. Ĉi tie troviĝis la unua kontakto depost la falo de Santander, Lianes falis, Gijon kuŝis inter cent kilometroj, la tuta falo de Asturio ŝajnis afero de 14 tagoj plej eble de tri semajnoj. Poste venos la vico al Aragono aŭ Madrido aŭ Almerio. Antaŭ vintro Franco estus la cezaro hispana. La stranga kalkulo. La malgranda registarfidela insuleto en la nordo estiĝas ĉiutage pli malgranda, sed ne fordonas sin kaj luktas daŭre kun ĉagreniĝo kaj kuraĝo, kiuj malesperigas la malamikon kaj maldensigas ĝiajn vicojn.

Mi parolis kun la aviad- oficiro, kiu dekdu tagojn antaŭe estis teren pafita kun sia bombardaparato kaj kun rompita kruro transportita Valencion. Li estis ĉefo de eskadrono de 24 flugmaŝinoj. Precize la duono postrestis de ĝi aliaj estis malsupren pafigitaj. Sed tiuj postrestintaj, ekflugos, ĝis kiam ili ankaŭ estos forigitaj. Por ĉiu registara aparato estas kvardek faŝistaj; praktike ĉiu registara aparato estas ĉerko, sed sen timo la piloto ramas en la maŝinon. Kun la sama rezignacio kaj eĉ kun bonhumoro ili iras al morto, kiam malsupre la ministoj kun iom da dinamito kaj lonto devas batali kontraŭ tankoj kaj kanonoj.

Kun naŭdek tankoj ruligis la ribeluloj la marbordan vojon de Lianes al Ribadesella. La samaj tankoj devojiĝis poste al Cavadonga kaj retrudis la astur-

No. 24.

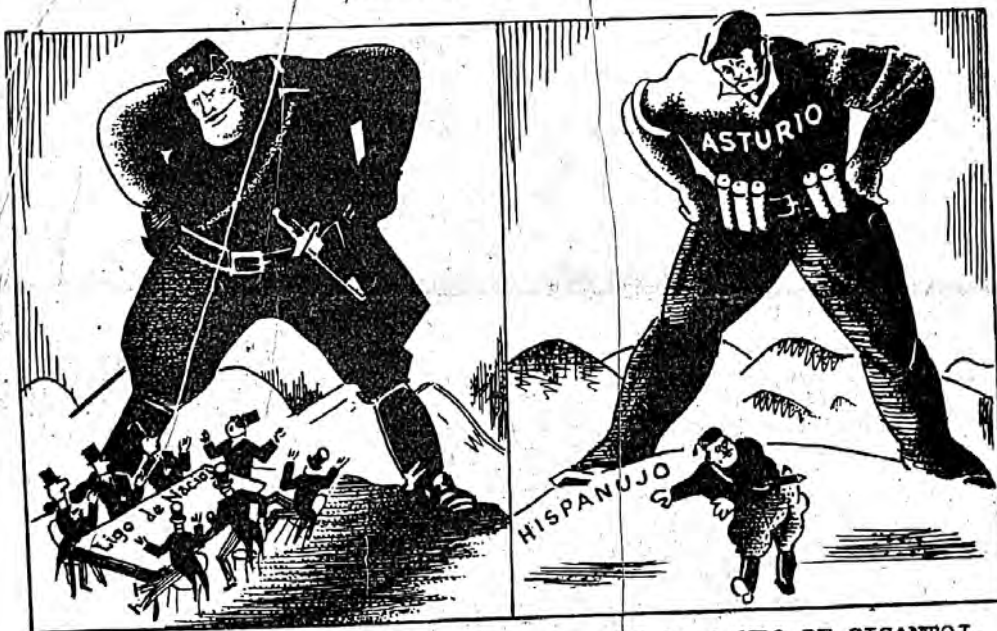
ianojn laŭ rivero Cuera, ĝis post Onis. Kvazaŭ 90 tankoj ne sufiĉus, por doni al infanterio la liberan difiladon, antaŭeniris la nubo de pli ol kvindek flugmaŝinoj, bombardad- kaj ĉas- flugmaŝinoj, kiuj senpune kaj malpli ol cent metroj de alteco, laŭ kordeziro kaj laŭ maniero de ludo ĉasis kun mitrajleroj la registarjn soldatojn. Fine la faŝistoj prenis Onis'on, sed kio falis en iliaj manoj estis ruinoj.

La asturia ministro lernis intertempe manuzi la pafalon, sed li preferas la dinamiton, la lonton kaj la pecon de brulanta cigaredo. Dinamito apartenas al li, kun ĝi li estis edukata, tion li uzis tagon al tago en la minejkoridoroj, per ĝi li eksplodigis la montdeklivojn, tio sonis sendivene de liaj hardigitaj pugnoj. Per dinamito estis 21 el 90 tankoj senutiligitaj laŭlonge de Cuera rivero; ĉiuj tuneloj kaj pontoj, kiuj la retirantaj ministroj lasis malantaŭ si, estis eksplodigitaj.

La trupoj en Asturio deferdas sin ĝis la fino, ĝis la lasta kuglo; poste ili retiras sin. Nepovante plu returnen, tiam ili donas la preferon al la sammortigo, ol la martirmorto, kiu ilin atendas en malliberejoj. Ili ne forgesis la tragediajn lecionojn de Oktobro 1934, kiam ili mem, siaj virinoj kaj infanoj proskriptite estis elliveritaj al la bruta krualeco de "civilgardio" kaj arogantaj pasioj de maŭroj, siatempe metintaj la bruligantan semon kaj organizintaj sangobanojn kaj hombuĉadojn, nun denove ripetitaj. Sur la monto Pena Lanja kuŝis kompanio de 125 homoj. Depost la atakoj kaj kontraŭatakoj postrestis nur 25 viroj, sed la monto restis en la posedo de asturianoj. La sekvantan matenon ili rimarkis esti de ĉiuj flankoj ĉirkaŭitaj, sen ke ia savo estis ebla. Denove atakis la malamiko, ĝis la lasta sekundo kraketis la mitrajlero kaj kiam la malamiko okupis la pinton, li trovis nenion krom la mortoj. Ĉe la mitrajlero kuŝis juna virino. Tiel devas Asturio konduki la batalon.

Tute ne aspektas, ke la bataloj en Asturio antaŭ la fino de Oktobro estos finitaj. Kaj tiam venos la tempo de intensaj pluvoj kaj neĝo malebligas la militoperaciojn. La malamiko jam klopodis nun sekurigi sin, kaj okupi la plej altan montpasejon, kiel tiun de Parajes en la fronto de Leon, kie nebulo kaj neĝo jam

LA NOVA GULLIVERO

EN LA LANDO DE PICMEJOJ.

EN LA LANDO DE GIGANTOJ.

nun malebligas la batalon. Sed la tuta minejĉirkaŭaĵo estas grandega monttarsa lando, en vintro ege malfacile por kontraŭbatali, kaj semigita kun naturaj defendaĵoj. La rapidecon, kiun havis Franco por submeti la Nordon, antaŭ la komenco de la vintro, estas kompreneble logika, sed ŝajnas tamen esti iom antaŭcipa.

Persistos la ministroj ĝis la enfalo de la vintro? Kio koncernas la militistan forton kaj la moralon de la trupoj, tio certe. Sed sur la malgranda peco de tero, de cent ĝis centkvindek kilometrojn, loĝas nuntempe 350.000 enloĝantoj, de kio pli ol kvarono militistoj, kies nutraĵprizorgado unualoke regule devas okazi, dume la haveno Gijon per ribelulŝipoj estas blokita kaj la registarsiparo konstante estas senforta por rompi tiun blokadon.

Tio estas la problemo de Asturio, kiu povas nur de unu maniero esti solvita, nome per evakuado, sub la gvido de francaj kaj anglaj militŝipoj. Sed ne nur, ke simila evakuado progresas tiel malrapide kaj nur tiel longe ĝis kiam Gijon ne falis, - sed krome la asturianaj virinoj kaj iliaj infanoj ne volas forlasi la landon. Ili volas resti ĉe la flanko de sia edzo kunbatali, kun pafilo aŭ dinamito aŭ mitrajlero - tiel, kiel fronto de Leon konstante okazas ĝis kiam ili falas.

La tuta asturia minejĉirkaŭaĵo, sin mem mobilizis. Viroj, virinoj, knaboj. Ĉe la frontoj oni batalas, la montoj ŝprucas fajron kaj la arbarojn manĝegas la flamoj. Asturio ne ploras, ne de timo kaj nek de indigno. Ĝi luktas kaj traversas sian sangon, sciante ke ĝi iras morti, kune kun la malamiko, kiun ĝi malamas kaj rajtas malami.....

LA FRANCO - ARMEO ESTAS NUR POR KONSERVI LA ANALFABETISMON.

Antaŭ kelka tempo aperis en unu el la faŝista parto aperinta gazeto "El Coreo de Andulusia" artikolo perfekte espriminta la mentalecon de hispana faŝismo. La aŭtoro de tiu artikolo kritikis la ĝeneralan edukadon en la skribado kaj legado, ĉe kio li atakas la mankon de publikaj bibliotekoj. Li skribas:

"Pro kio deklari la lecionoj obligitaj, se oni se oni ne donas al la popolo nenion por legi? Aŭ, kio pli terura, oni venenigas ĝin per eta kaj malbonmora literaturo? Pro kio donaci al ni la frakon, se ni ne havas la ŝemizon? Pro kio lernigi al iu ludi la violonon, se li povas vidi la violonon nur en la gazetanoncjojn? Do, pro kio, kiel Hispanujo faras, pli ol 50.000 lernejojn prizorgi?"

Kun tio estis prezentita la kultura programo de Franco. Ne la plidivastigo de la popololedukado, sed la dekonstruo de ekzistantaj popollernejoj. Ne la batalo kontraŭ la analfabetismo, sed male ĝia divastigo. Ĉar la popolo ne posedas ŝemizojn, do, ĝi ankaŭ ne lernu legi.....

NOVAJ LERNEJOJ EN HISPANUJO.

Dum unu jaro, de Oktobro 1936 ĝis Oktobro 1937, la Registaro, la Registaro de la hispana Respubliko kreis 7.761 lernejojn. Ĝis jaro 1936 estis en tuta Hispanujo 32.359 lernejoj. Krom tio estis malfermitaj en Madrido, Valencio, Barcelono kaj Sabadell kvar novaj laborinstitutoj, en kiuj estas kondukataj tute novaj pedagogsistemoj.

Dum unu jaro de terura milito la Hispana Respubliko, ne nur heroe kontraŭstaris la faŝistan invadon, sed ankaŭ laboris kaj laboras por la edukado kaj

Nº. 24.

kulturo en la lando. Tion do, faŝistoj nomas "ruĝan inferon", pro tiu tiro al libereco kaj kulturo, faŝismo disvolvis barbaran militon sur la paca hispana tero.

KATALUNUJO VOLAS ENKONDUKI ESPERANTON KIEL DEVIGAN FAKON
EN ĈIUJ LERNEJOJ.

La Kontraŭfaŝista Esperanto Komitato de Katalunujo sub la aŭspicioj de la Propaganda Komisarejo de Kataluna Registaro, kreis Komisionon por enkonduki Esperanton en la lernejoj, kiu komisiono, konsistanta el la plej eminentaj esperantistoj el Katalunujo, sin okupas je la prizorgado kaj esplorado de la problemo enkonduki Esperanton en la lernejoj, ĉar evedentiĝis, ke Esperanto, kiel lingvo internacia, okupas jam longe gravan lokon en la kultura internacia movado en la mondo.

Katalunujo, batalanta por sia libereco kaj sendependeco kontraŭ la internacia faŝismo, ricevis kaj ricevas apogon moralan kaj materialan de la tutmonda esperantista movado.

Pro la fakto, ke jam Esperanto estas enkondukita en diversaj lernejoj en diversaj landoj, la kataluna esperantistaro trovas necese nun, spite ke ni troviĝas en la milito, en tuta Katalunujo enkonduki Esperanton, kiel devigan fakon. Ili volas, ke Katalunujo estu unu el la unuaj landoj el la mondo, kiu enkondukis tiun internacian lingvon, la bazon de la estonteco kaj la bazon de la paco.

Ni estas fieraj, ke la Kataluna Registaro kaj la tuta Kataluna popolo apogas tiun altan entreprenon por efektiviĝi en Katalunujo por la unua fojo la idealon de milionoj da esperantistoj en la tuta mondo.

KATALUNUJO KAJ SIA PREZIDANTO.

Antaŭ kelka tempo, la Prezidanto de Generalitat de Catalunya, Lluís Companys, donis la deklaron al la preso, kiu esprimis la decidon pri lia ekziĝo kiel Prezidanto.

La motivoj, kiuj inklinis la Prezidanton de Katalunujo, malkaŝe deklari, ke lia mandato finiĝos la venontan Novenbron estas jenaj: Ili koncernas la demandon de rilata artikolo en la konstitucio, laŭ kiu Katalunujo estas regata. Se eĉ la mandato de la Prezidanto finiĝos kun la daŭrovalido de parlamento, ke pro la specialaj ĉirkonstancoj, li tamen restos daŭrigi sian funkcion, tial Prezidanto Companys faros tion opiniante tion konvene kaj konsilidinde, doni la plifaciligoj al la Parlamento, por ke ĝi povu kun absoluta libereco solvi la problemon de postsekvado de prezidanteco en Katalunujo.

La decido de Prezidanto kaŭzis en tuta Katalunujo grandan sensacion. Eĉ en komenco la petoj de liaj pluraj intimaj amikoj ne povis eviti, ke la Prezidanto retiru sian decidon pri la reĝandatiĝo. El tuta Katalunujo, respublikana Hispanujo, demoktataj landoj el Eŭropo kaj eĉ el Ameriko alvenis plurajn telegramoj, instigitajn la Prezidanton Companys resti sur sian postenon.

Kvankam la decidoj de la Prezidanto intertempe alprenis alian karakteron, la tuta preso dediĉis koncerne al tio multajn komentariojn kaj grandajn artikolo-

lojn nomitajn Prezidanton Companys la Prezidanton de Venko. Oni organizis diversajn demonstraciojn, por ŝanĝigi la decidon de Prezidanto, por ke li restu kiel unua magistratoro de Katalunujo.

Jen sekvas la opinioj de la Kataluna preso:

"Trebalt" Organo de Unuiĝinta Socialista Partio.

Lluis Companys estas hodiaŭ la viro, kiu plej bone reprezentas la katalunan popolon en la batalon kontraŭ la faŝismo kaj samtempe la malvastan union de nia popolo kun aliaj hispanaj popoloj, tio estas Katalunujo kun la Respubliko. Ni kredas krom tio, ke estas necese, krei ĉiujn kondiĉojn, por ke Lluis Companys, la Prezidanto de ĉiuj Katalunoj, havu ĉiujn rimedojn por sia dispono, kiujebliĝos la efikan plenumon de lia alta funkcio.

"Mañana" sindikalista.

Lluis Companys povas lasi la prezidantecon de Katalunujo, se tio estas lia volo aŭ la statutoj de konstitucio tiel destinas, sed ne pro ia politika premo. La popolo elektis lin kaj nur la popolo povas repreni al li la konfidon.

"La Publicitat" liberala.

Ni ne scias, ĉu la decido de la Prezidanto pro kaŭzoj starantaj ekster la politiko kataluna estas seĝeblaj, kaj influataj. Sed ni scias, same kiel ni jam diris ĉe aliaj okazaĵoj, ke la sola ebla politiko en la rilatoj inter la Registaro de Respubliko kaj Generalitat estas de amika kaj aktiva kunlaborado. Kaj ni scias, ke la plej malgranda neestimo kaj malŝato kontraŭ la Registaro de Katalunujo, signifos la nekalkuleblan eraron kaj por la kontraŭfaŝista afero ĝenananta pozicio.

"El Dia Grafico" respublikana.

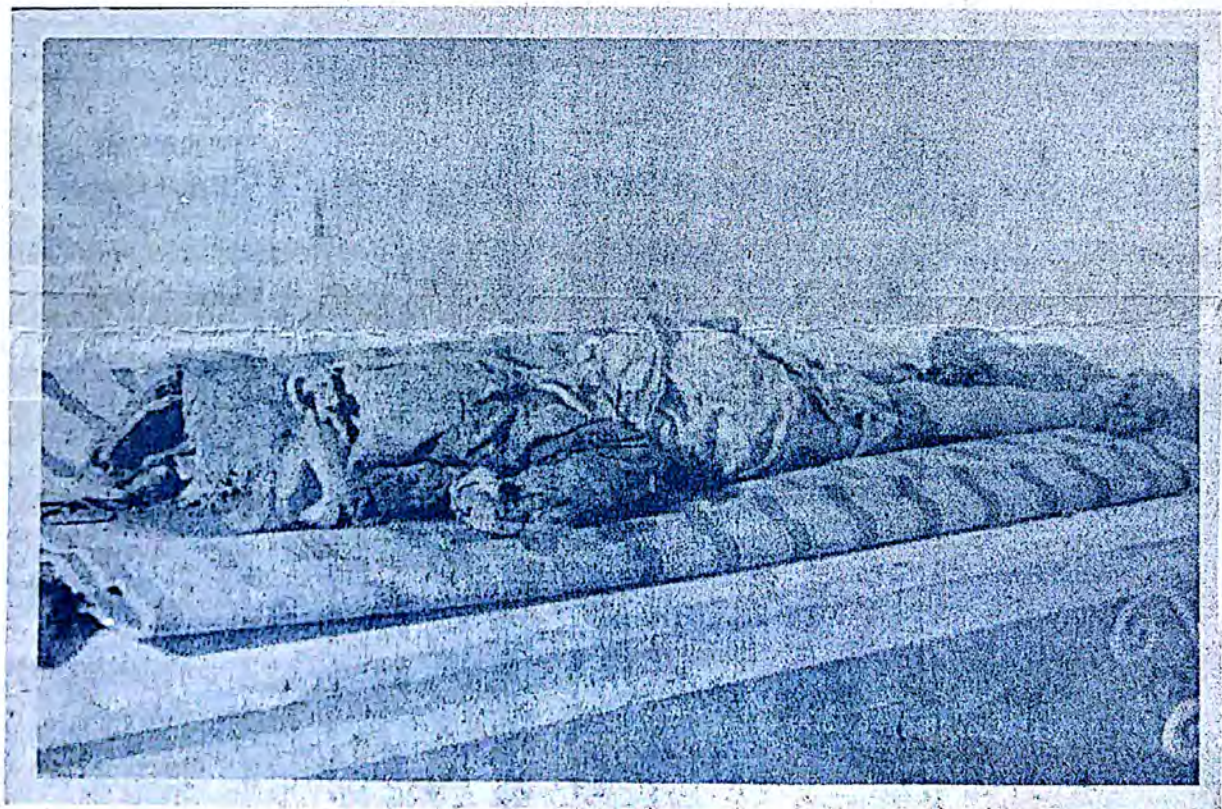
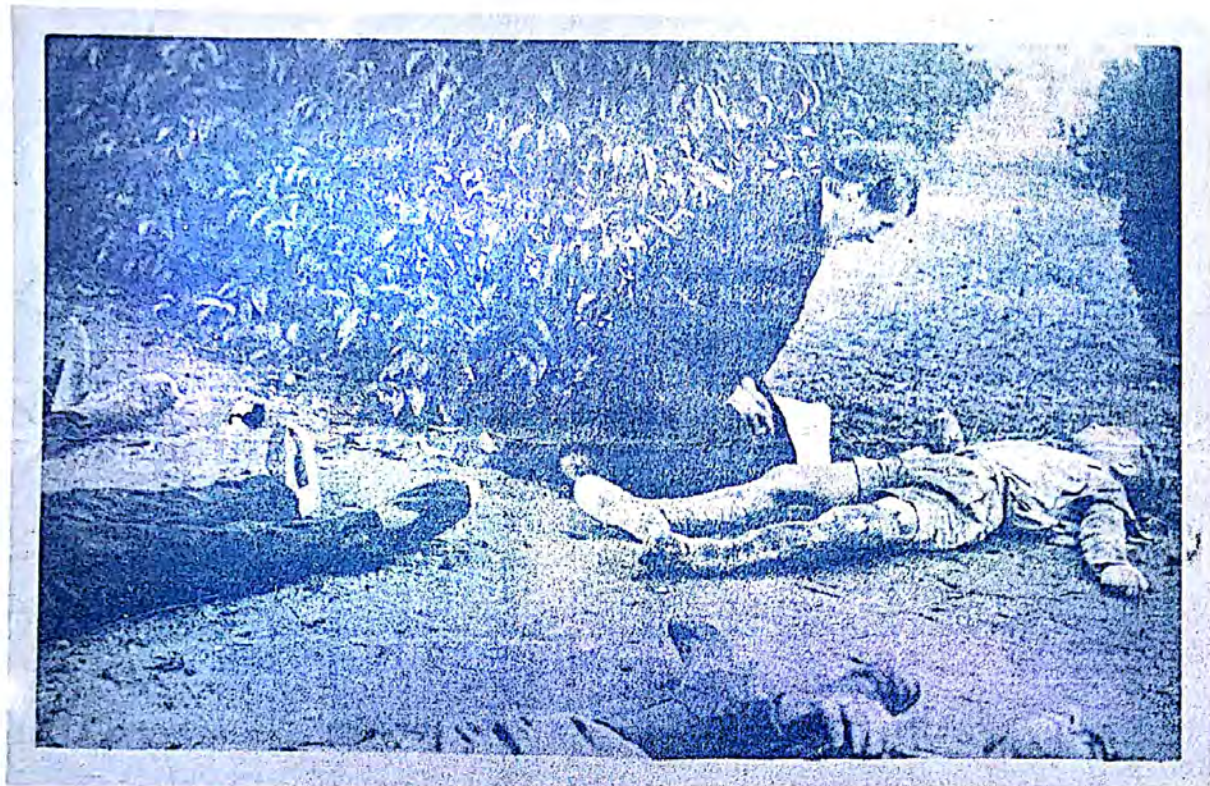
Ĝi estas la Popola Fronto de la tuta Hispanujo, tio estas la partioj kaj organizoj, kiuj formas la kontraŭfaŝistan blokon kaj ĝia tasko estas, ĝin daŭre teni kaj la malvastan solidarecon inter tiuj, kiuj en la fronto kaj ariergardo batalas por la triumfo de la Respubliko kaj libereco. Lluis Companys, la Prezidanto kaj la venkinto de 18^a de Julio, devas ankaŭ esti la Prezidanto, kiam sonos la venko de la Popolarmeo.

"Catalunya" Organo de anarĥista sindikato; CNT.

Justeco en ĉio kaj por ĉiuj ni rekonas la altan moralan aŭtoritaton de Lluis Companys kaj deklaras, ke lia personeco estas la plej bona unuigembro de kontraŭfaŝistaj fortoj en Katalunujo. Neniu, kiu ajn li povas esti, tiel kiel li la centra punkto de ĉies rekono, kiuj hodiaŭ batalas kontraŭ la malamiko de Hispanujo. Tiu vero estas al ĉiu konata kaj multaj ripetis malkaŝe; tiu fakto devigas hodiaŭ tion, la decidon de Companys klopodi influigi, por ke li retiru siajn proprajn dezirojn kaj se eble la intencojn de triaj, ankaŭ rifuzi.

"La Humanitat" maldekstre respublikana.

Lluis Companys neniam devojiĝis antaŭ la malfacilaĵoj kaj neniam ŝparis la streĉon de ĉiuj fortoj kaj nek oferojn, kiam koncernis la patrujon la pacon kaj la liberecon. Ni estas certaj, ke Companys hodiaŭ kaj ĉiam restos fidela por siaj bazaj konvinkoj, kiujn li sekvis dum sia tuta vivo. Nia fido en li ne malfortigos kaj ankaŭ la kataluna popolo daŭre sincere tenos lian konfidon. La tuta Katalunujo estas kun konvinkaj, ke Companys, kiel hodiaŭ, hieraŭ aŭ morgaŭ, ĉiam pensas pri la libereco de Katalunujo kaj ĉiuj.

C
143

"Dedico mi homenaje a un héroe desconocido :
LA MADRE ESPAÑOLA".

Estas palabras pronunciadas por el Presidente Companys desde la Radio de Madrid habían de recibir esta confirmación unos días después. La aviación fascista, en efecto, bombardeaba la ciudad obrera de Lérida situada a 150 km. del frente. 243 muertos, entre los cuales hay 82 niños.

"Dedico el meu sentit homenatge a un heroi desconegut:
LA MARE ESPAÑOLA".

Aquestes paraules pronunciades pel President Companys des de la Ràdio de Madrid havien de rebre aquesta confirmació uns dies després. L'aviació feixista, en efecte, bombardejava la ciutat obrera de Lleida situada a 150 km. del front. 243 morts, d'entre els quals 82 infants.

"Je dédie mon hommage ému a un héros inconnu:
LA MERE ESPAGNOLE".

A dit le Président Companys, lors de l'allocution que, tout récemment, il adresse par radio, de Madrid, au peuple espagnol. La signification douloureuse de ces mots l'est davantage aujourd'hui. L'aviation fasciste vient de bombarder la ville ouverte de Lérida, située à 150 kilomètres du front, faisant 243 morts, parmi lesquels 82 enfants, ensevelis sous les ruines de l'école où ils étaient en classe, et plus 700 blessés.

"I wish to pay homage to an unknown heroine:
THE SPANISH MOTHER

These words of President Companys, spoken over the radio from Madrid, were to take on full significance a few days later. The fascist aviation bombarded the open city of Lérida, situated 150 kilometers the front. 243 dead, among them 82 children.

"Es gibt einen unbekanntem Helden, dem ich meine höchste Achtung zolle den ich ehre:
DIE SPANISCHE MUTTER".

Diese vom Präsidenten Companys vor dem Mikrophon in Madrid gesprochenen Worte sollten einige Tage später ihren besonderen Sinn erhalten. Faschistische Flugzeuge bombardierten die 150 Kilometer hinter der Front liegende Arbeiterstadt Lérida. 243 Tote, unter denen 82 Kilderleichen gezählt worden sind, sind die Bilanz dieser neuen Untat deutscher und italienischer Flugzeuge.

"Jag vill härmed framföra min djupt kända vördnad för en okänd hjälte:
MODER SPANIEN".

Dessa ord, vilka president Companys uttalade inför radionutsändaren i Madrid, skulle några få dagar senare erhålla följande svar: Fascisterna bombarderade arbetarkvarteren i Lérida, vilken stad är belägen 15 mil fran fronten. Resultat: 240 dölade, bland vilka 82 barn.

"Mi dedicas mian sentan honorigon al iu heroo nekonata:
LA PATRINO HISPANA

Tiujn vortojn diris la Prezidanto Companys pere de la radio Madrid kaj kelkajn tagojn poste ili ricevis sian konfirmon. La faŝista aviado, efektive, bombardis la malfermitan urbon Lérida kuŝanta 150 km. malproksime de la fronto: 243 mortoj inter kiuj 82 infanoj.